Euroopa Parlament
2024-2029

Tööhõive- ja sotsiaalkomisjon

2025/2131(INL)

2.9.2025

RAPORTI PROJEKT

soovitustega komisjonile õiglase ülemineku direktiivi kohta töömaailmas: töökohtade loomise tagamine ja kohaliku majanduse elavdamine
(2025/2131(INL))

Tööhõive- ja sotsiaalkomisjon

Raportöör: Jana Toom

(Algatus – kodukorra artikkel 47)

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK....3

RESOLUTSIOONI ETTEPANEKU LISA: SOOVITUSED TAOTLETAVA ETTEPANEKU SISU KOHTA....8

LISA: SISENDI DEKLARATSIOON....9

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

soovitustega komisjonile õiglase ülemineku direktiivi kohta töömaailmas: töökohtade loomise tagamine ja kohaliku majanduse elavdamine
(2025/2131(INL))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklit 225,

– võttes arvesse õiguskomisjoni arvamust esitatud õigusliku aluse kohta,

– võttes arvesse kodukorra artikleid 47 ja 55,

– võttes arvesse ELi toimimise lepingu artikleid 4, 9, 46, 149, 151, 153, 162, 164, 174–178 ja 349,

– võttes arvesse komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatist Euroopa rohelise kokkuleppe kohta (COM(2019)0640),

– võttes arvesse komisjoni 4. märtsi 2021. aasta teatist Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava kohta (COM(2021)0102),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrust (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrust (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013[3],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrust (EL) 2021/691, millega luuakse Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond (EGF) koondatud töötajate toetuseks ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1309/2013[4],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta määrust (EL) 2023/955, millega luuakse kliimameetmete sotsiaalfond ja muudetakse määrust (EL) 2021/1060[5],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega

[1] ELT L 57, 18.2.2021, lk 17.
[2] ELT L 231, 30.6.2021, lk 1.
[3] ELT L 231, 30.6.2021, lk 21.
[4] ELT L 153, 3.5.2021, lk 48.
[5] ELT L 130, 16.5.2023, lk 1.

kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ[6],

– võttes arvesse Mario Draghi 9. septembri 2024. aasta aruannet Euroopa konkurentsivõime tuleviku kohta (edaspidi „Draghi aruanne“),

– võttes arvesse kvaliteetsete töökohtade tegevuskava,

– võttes arvesse nõukogu 2022. aasta soovitust õiglase kliimaneutraalsusele ülemineku kohta,

– võttes arvesse tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni raportit (A10-0000/2025),

A. arvestades, et rohe- ja digipöördel on Euroopa majandusele, piirkondadele ja töökohtadele põhjalik ümberkujundav mõju; arvestades, et mõjusa ülemineku tagamine kliimaneutraalsele ja digiteeritud majandusele ning sõltuvuse vähendamine energiavarustuse valdkonnas on Euroopa kestlikkuse, majanduskasvu ja konkurentsivõime jaoks väga oluline; arvestades, et kaksikülemineku lõplik edu sõltub suurel määral selle tagamisest, et üleminek on töötajate, ettevõtjate ja mõjutatud piirkondade jaoks õiglane ja kaasav;

B. arvestades, et CO_2-neutraalsele majandusele ülemineku juhtimine ei peaks mitte ainult toetama üleminekut uutele töökohtadele tärkavates sektorites, vaid ka hoidma ja kohandama olemasolevaid töökohti ja tegevusvaldkondi kliimaneutraalse ja puhta tööstuse ning tehnoloogiaga, arvestades mõjutatud territooriumidel elavate inimestega; arvestades, et on oluline, et töötajad ja tööotsijad tunneksid, et nad saavad tuge üleminekuga toimetulekul, et tagada 2050. aasta strateegia eesmärkide mõistmine ja heakskiitmine;

C. arvestades, et kuigi mitme olulise liidu seadusandliku ja muu kui seadusandliku algatuse (eelkõige õiglase ülemineku mehhanism, õiglase ülemineku fond, oskuste liit, kliimameetmete sotsiaalfond, ESF+ ning taaste- ja vastupidavusrahastu) eesmärk on leevendada kaksikülemineku mõju või saab selliste algatuste abil kaksikülemineku mõju leevendada, esineb õigus- ja poliitikaraamistikus endiselt lünki seoses häiretega töökohal, töötajate õiguste, sotsiaalkaitse ja sotsiaaldialoogiga; arvestades, et ainult liidu tasandi meetmetega saab tagada tõelise lisaväärtuse ja samaaegse ülespoole suunatud sotsiaalse lähenemise, et täita lubadus mitte kedagi kõrvale jätta;

D. arvestades, et Draghi aruandes leitakse, et püsiv oskuste nappus takistab innovatsiooni, tehnoloogia kasutuselevõttu ja CO_2 heite vähendamist, mis omakorda pärsib majanduskasvu ja konkurentsivõimet; arvestades, et Draghi aruandes märgitakse, et peaaegu 80 %-l väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel on raskusi õigete oskustega töötajate leidmisega; arvestades, et Draghi aruandes rõhutatakse ka vajadust tagada see, et tootlikkuse kasv ja sotsiaalne kaasatus käiksid käsikäes ning et liikmesriikide sotsiaalhoolekandesüsteemidel oleks oluline roll tugevate avalike teenuste, sotsiaalkaitse, eluasemete, transpordi ja lastehoiu võimaldamisel ülemineku ajal;

1. rõhutab, et edukas üleminek kestlikumatele energiaallikatele ja kestlikumatele majandusvaldkondadele mängib olulist rolli liidu ettevõtjate pikaajalise

[6] ELT L 275, 25.10.2003, lk 32.

konkurentsivõime tagamisel üleilmsel turul; rõhutab vajadust tagada see, et äriühingud ja töötajad oleksid igati valmis kasutama ära võimalusi, mis tulenevad üleminekust uutele ja uuenduslikele lahendustele; on veendunud, et siduv raamistik töökohal õiglase ülemineku probleemide ja võimaluste käsitlemiseks on oluline, et tagada ühised miinimumstandardid, mis annavad nii töötajatele kui ka tööandjatele selguse ja struktuuri muutuste prognoosimisel ja juhtimisel ning lõppkokkuvõttes parandavad liidu vastupanuvõimet, konkurentsivõimet ja ülespoole suunatud sotsiaalset lähenemist; rõhutab, et piirkonnad saavad toetada õiglast üleminekut, ühendades sotsiaalkaitse, majanduse mitmekesistamise ja territoriaalse koordineerimise, et vähendada negatiivset mõju ja edendada kaasavamat arengut;

2. toonitab, et CO_2 heite vähendamise mõju tööhõivele on tunda ka mujal kui fossiilkütuste valdkonnas, kus töökohtade arv kahaneb, ning sellel on laiem mõju töökohtade ümbermääratlemisele ja üldisele üleminekule tööturul; rõhutab, et Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava ja uue kvaliteetsete töökohtade tegevuskava eelseisev ajakohastamine peab sisaldama konkreetseid seadusandlikke ja muid kui seadusandlikke meetmeid, millega parandada märgatavalt töötingimusi, tervishoidu ja ohutust, kollektiivläbirääkimistega hõlmatust ning töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate koolitamist ja oskusi; rõhutab, et sellised meetmed annavad ka võimaluse toetada liidu tööandjaid, eelkõige VKEsid, konkurentsivõime hoidmisel ja parandamisel, andes selge raamistiku muutuste ennetamiseks ja juhtimiseks partnerluses töötajatega ning investeerides kutseharidusse ja -õppesse, töötajate täiend- ja ümberõppesse, et tegeleda oskuste ja tööjõu nappusega, mis takistab tootlikkust ja majanduskasvu;

3. kutsub komisjoni üles esitama pärast sotsiaalpartneritega konsulteerimist direktiivi ettepaneku, et tagada õiglane üleminek töömaailmas ning hõlbustada liidu üleminekut kestlikule, kliimaneutraalsele ja digitaalsele majandusele; on veendunud, et kõnealune direktiiv peaks sisaldama meetmeid, millega muu hulgas tagada:

   a) sihtotstarbeline raamistik muutuste ennetamiseks ja juhtimiseks töötajate ja nende esindajate õigeaegse teavitamise ja nendega konsulteerimise, sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimiste kaudu;

   b) töötajate individuaalne õigus tasuta koolitusele tööajal;

   c) riiklike õiglase ülemineku strateegiate koostamine;

   d) ettevõtluse toetamise programmide väljatöötamine ja ettevõtte tasandi üleminekukavade edendamine;

   e) tulevikusuundade strateegilise analüüsi võimekusega seirestruktuur;

4. rõhutab, et muutuste ennetamine ja ohjamine on äärmiselt oluline, et nii tööandjad kui ka töötajad saaksid edukalt orienteeruda rohepöördes ja tulla tulemuslikult toime ebasoodsatest geopoliitilistest sündmustest tulenevate majanduslike probleemidega; rõhutab, et ülemineku kavandamine võib hoida ennetavalt ära koondamisi, suurendada ettevõtete pikaajalist vastupanuvõimet ja kasutada olemasolevaid ressursse parimal viisil; rõhutab, et kavad tuleb välja töötada sotsiaaldialoogi raames, austades täielikult õigust olla informeeritud ja ära kuulatud; nõuab sellega seoses teavitamise ja

konsulteerimise õigusraamistiku läbivaatamist, et tagada selle eesmärgipärasus kaksikülemineku kontekstis; rõhutab vajadust pakkuda ettevõtetele stiimuleid oma üleminekukavade koostamiseks;

5. rõhutab, et oskustööliste nappust saab sisuliselt vähendada üksnes koolitusvõimaluste kättesaadavuse ja juurdepääsetavusega tegelemisega; rõhutab, et täienduskoolituses osaleda soovivate töötajate jaoks on peamised takistused koolitusajad, perekondlikud kohustused ja kulud[7]; on kindlalt veendunud, et töötajate individuaalne õigus tasuta koolitusele tööajal võib aidata töötajatel nendest takistustest üle saada ning tagada tööandjatele prognoositava ja stabiilse oskustööjõu pakkumise;

6. rõhutab, et liikmesriigid peavad toetama ettevõtjaid ja töötajaid, kehtestades riiklikul tasandil üldised õiglase ülemineku strateegiad ja poliitika; rõhutab, et sellistes riiklikes strateegiates tuleks kindlaks teha ülemineku mõju üksikutele sektoritele ja tööjõule ning neis tuleks sätestada terviklikud ja valdkonnaülesed meetmed mõju leevendamiseks; rõhutab, kui oluline on töötada välja kohaliku majanduse ülemineku pikaajaline visioon ja strateegia, kaasates avaliku ja erasektori osalejad ning kodanikuühiskonna; rõhutab, et töötajate hoidmiseks ja kvaliteetsete töökohtade loomiseks on vaja otseinvesteeringuid innovatsiooni ja piirkondliku atraktiivsuse parandamisse taristu, avalike teenuste ja kommunaalteenuste ajakohastamise kaudu;

7. tuletab meelde, et VKEd on peamised püsiva kohaliku tööhõive loojad; rõhutab vajadust lihtsustada VKEde juurdepääsu ülemineku rahastamisele, sealhulgas võimaldades klastrite loomist juurdepääsuks rahalistele vahenditele ja tehnilisele abile, et suunata projektide kavandamist ja nõuetele vastavust; nõuab tungivalt, et liikmesriigid ja piirkondlikud ametiasutused looksid ja tugevdaksid mõjutatud piirkondades ettevõtluse toetamise programme, et aidata idufirmadel ja VKEdel kasvada ja edu saavutada; rõhutab, et investeerimisstiimulid võivad aidata kaasata ettevõtteid haavatavatesse piirkondadesse;

8. märgib, et puuduvad täpsed andmed kaksikülemineku tõttu kaotatud, loodud või sellest mõjutatud töökohtade arvu kohta; rõhutab, kui oluline on prognoosida muutusi tööturul ja oskuste vajaduse suundumusi, et võtta tõhusaid poliitikameetmeid; nõuab täieõigusliku ELi õiglase ülemineku vaatluskeskuse loomist, et koguda asjakohaseid andmeid ja analüüsida üleminekupoliitika mõju;

9. nõuab, et koos kavandatava direktiiviga uuendataks õiglase ülemineku fondi 2027. aasta järgseks programmitöö perioodiks, millega tagatakse, et see toimib jagatud eelarve täitmise ja partnerluse põhimõtete kohaselt ja suurema eelarvega; rõhutab, et uus fond peaks toetama tööandjaid, et tagada töötajate õigus saada koolitust, ning üleminekukavade rakendamist ettevõtte tasandil; nõuab tungivalt, et ülemineku rahastamine hõlmaks sotsiaalseid tingimusi kaasamise toetamiseks;

10. kutsub liikmesriike üles tagama kvaliteetsete oskuste ja kutseõppe programmide piisav rahastamine, mis on pikaajaline investeering töötajate ja ettevõtete tootlikkusesse, majanduskasvu ja konkurentsivõimesse; kutsub liikmesriike üles kasutama oskuste liidu rakendamiseks komisjoni toetusel strateegiliselt olemasolevaid liidu vahendeid,

[7] Employment and Social Developments in Europe 2024 (tööhõive ja sotsiaalareng Euroopas 2024), Euroopa Komisjon, lk 20.

eelkõige oskuste garantiid; kutsub liikmesriike üles suurendama heitkogustega kauplemise süsteemist saadavate riigi tulude kasutamist töötajate koolitamiseks ja tööjõu ümberjaotamiseks; kutsub komisjoni üles uurima ja esitama suuniseid selle kohta, kuidas liikmesriikide ja ettevõtete vaheliste avaliku ja erasektori partnerlustega saaks rahastada töötajate koolitust, ümber- ja täiendusõpet, eelkõige töötajate õigust koolitusele;

11. rõhutab, et tugevad sotsiaalsed turvavõrgud ja sotsiaalkaitsesüsteemid on olulised töötajate toetamiseks üleminekuperioodidel; kutsub liikmesriike üles ajakohastama ja tugevdama oma sotsiaalkaitsesüsteeme ja -teenuseid, et tagada vastupanuvõime tööturgu mõjutavast kaksikületuminekust tulenevate šokkide suhtes;

12. rõhutab, et mõju tööhõivele on piirkonniti ja elanikkonna lõikes erinev; rõhutab sellega seoses vajadust kaasata kohalikke kodanikke ja sidusrühmi ning suurendada nende mõjuvõimu, et nad oleksid üleminekus aktiivsed osalejad; rõhutab, et avaliku sektori asutused peavad ülemineku juhtimisel osalema strateegilises konsultatsioonis ja koostöös sotsiaalpartneritega; rõhutab, et sisuka osalemise saab tagada konsultatsioonidega varajases etapis ning sotsiaalpartnerite, VKEde, kodanikuühiskonna ja noorte selgete volituste ja hääleõigusega piirkondlikes koordineerimisorganites;

13. palub komisjonil esitada 31. jaanuariks 2027 ELi toimimise lepingu artikli 153 lõike 2 punkti b alusel koostoimes artikli 153 lõike 1 punktidega a, b, e ja h ettepaneku võtta vastu direktiiv õiglase ülemineku kohta töömaailmas, järgides lisas toodud soovitusi;

14. on seisukohal, et taotletavate ettepanekute finantsmõju tuleks katta olemasolevatest eelarveassigneeringutest;

15. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon ja lisas toodud soovitused komisjonile ja nõukogule.

RESOLUTSIOONI ETTEPANEKU LISA:
SOOVITUSED TAOTLETAVA ETTEPANEKU SISU KOHTA

Euroopa direktiiv õiglase ülemineku kohta töömaailmas: töökohtade loomise tagamine ja kohaliku majanduse elavdamine

Euroopa Parlament on seisukohal, et tulevane seadusandlik ettepanek võtta vastu direktiiv õiglase ülemineku kohta töömaailmas: töökohtade loomise tagamine ja kohaliku majanduse elavdamine peaks järgima järgmiseid põhimõtteid ja eesmärke.

Soovitus nr 1: ettepaneku üldeesmärk

Ettepaneku üldeesmärk on luua liidu poliitikameetmete raamistik, mida saab rakendada rohe- ja digipöördest mõjutatud piirkondades, et tagada sotsiaalselt õiglane ja kaasav üleminek ning kvaliteetsete töökohtade loomine.

Soovitus 2: ettepaneku kohaldamisala

Ettepanek tuleks vormistada direktiivina.

Kuna selle eesmärgi saavutamiseks on vaja terviklikku meetmepaketti, peaks ettepanek sisaldama elemente järgmistes valdkondades:

a) töötingimused
b) tööturult väljatõrjutud isikute lõimimine;
c) töötajate teavitamine ja ärakuulamine;
d) töökeskkonna parandamine, et kaitsta töötajate tervist ja ohutust.

Soovitus nr 3: kavandatav reguleerimisese

Ettepanekus tuleks keskenduda järgmistele poliitikameetmetele:

a) luua spetsiaalne raamistik, et ennetada ja juhtida muutusi üleminekuga silmitsi seisvates piirkondades ja sektorites, tuginedes teavitamise ja konsulteerimise, sotsiaaldialoogi ja kollektiivläbirääkimiste põhimõtetele;

b) tagada õigusraamistiku läbivaatamisega, et töötajate ja nende esindajate õigust teavitamisele ja konsulteerimisele kohaldatakse ülemineku kontekstis tulemuslikult;

c) kehtestada töötajate individuaalne õigus tasuta koolitusele tööajal;

d) töötada välja riiklikud õiglase ülemineku strateegiad, pöörates erilist tähelepanu pikaajalise visiooni väljatöötamisele kohaliku majanduse ja tööjõu jaoks kõigis mõjutatud piirkondades;

e) töötada välja toetusprogrammid ettevõtetele, eelkõige VKEdele ja kohalikele osalejatele, et soodustada töökohtade loomist kohalikul tasandil;

f) tagada tööjõu ja oskuste pakkumise ja nõudluse ühitamine tööturuteabe kombineeritud kasutamisega, kohalike osalejate tõhustatud koostööga koolituspakkujatega ning ettevõtte tasandi üleminekukavade edendamisega;

g) töötada välja järelevalvestruktuur, et koostada tulevikusuundade strateegiline analüüs ülemineku mõju ja tööturu arengute kohta.

LISA: SISENDI DEKLARATSIOON

Vastavalt kodukorra I lisa artiklile 8 kinnitab raportöör, et kasutas raporti projekti koostamisel oma raportis toimikuga seotud küsimuste kohta sisendmaterjali, mida ta sai järgmistelt huvide esindajatelt, kes kuuluvad kohustuslikku läbipaistvusregistrit käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe[1] kohaldamisalasse, või järgmistelt kolmandate riikide ametiasutuste, sealhulgas nende diplomaatiliste esinduste ja saatkondade esindajatelt:

1. Huvide esindajad, kes kuuluvad kohustuslikku läbipaistvusregistrit käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe kohaldamisalasse
Euroopa Ametiühingute Keskliit (ETUC)
2. Kolmandate riikide ametiasutuste, sealhulgas nende diplomaatiliste esinduste ja saatkondade esindajad
–

Eespool esitatud loetelu koostamise eest vastutab ainuisikuliselt raportöör.

Kui füüsilised isikud on märgitud loetelus nimeliselt, ametikoha järgi või mõlema järgi, kinnitab raportöör, et on esitanud asjaomastele füüsilistele isikutele Euroopa Parlamendi andmekaitseteate nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), milles on kindlaks määratud nende isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatavad tingimused ja sellise töötlemisega seotud õigused.

[1] Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 20. mai 2021. aasta institutsioonidevaheline kokkulepe kohustusliku läbipaistvusregistri kohta (ELT L 207, 11.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).